

ventris profluvio laborans, excessit e vivis anno imperii sui vigesimo sexto. Præterea centum et tredecim novellas constitutiones, Justinianum imitatus, de sacris simul et profanis ridicule nimis edixit. Exstat una sub ejus nomine epistola in bibliotheca sanctorum Patrum, de Christianæ fidei veritate inscripta, qua Spiritum sanctum a Patre Filioque procedentem profitetur his verbis: Ego sum Dominus Deus tuus, creator tuus, lumen de lumine, Verbum de Patre, ex quibus Spiritus sanctus procedit. Quod ideo dictum velim, ut intelligas orthodoxam doctrinam hujus temporis viros disertos recepisse; exclamasse tamen, quod sine œcumenici concilii

Auctoritate in symbolo posita esset. Defuncto Leone, in Oriente frater illius Alexander homo nefarius, anno ætatis suæ vigesimo, una cum Constantino imperatoris Leonis filio puero succedit in imperio, et post sextum mensem imperii, propter contemptum Dei, et sanctarum imaginum, infami exitu, ut tradunt Curopalates, et Aretas, mortuus est, solique Constantino imperium reliquit Anastasius papa cum sedisset annos duos et menses totidem, obiit anno Redemptoris nostri 912, sepultus est in basilica sancti Petri, ut habet epitaphium illius, quod ex Manlio recitat Baronius.

ANASTASII PAPÆ III PRIVILEGIA DUO.

I.

PRIVILEGIUM PRO ECCLESIA VERCELLENSI.

(Anno 912.)

[Opera Attonis, tom. I, præf., pag. ix.]

ANASTASIUS episcopus, servus servorum Dei, reverentissimo et sanctissimo RAGEMBERTO sanctæ Vercellensis Ecclesiæ episcopo, diebus vitæ suæ tantummodo.

Si pastores ovium sole geluque pro gregis sui custodia die ac nocte ferre contemnit, ut ne qua ex eis, aut errando pereat, aut ferinis laniata morsibus rapiatur, oculis vigilantibus circumspectant; quanto sudore, quantaque cura debemus esse pervigiles nos, qui pastores animarum ducimus, attendamus, et susceptum officium exhibere erga custodiam Dominicarum ovium non cessemus, ne in die examinis divini pro nostra desidia ante summum Pastorem negligentia reatus excruciet, unde modo honoris reverentia sublimiores inter cæteros judicamur! Pallium autem sanctitati tuæ ad missarum solemniam celebranda concedimus, quod tibi non aliter, Ecclesiæ tuæ privilegiis in suo statu manentibus, uti largimur, nisi solummodo in die sanctæ venerandæ Resurrectionis D. N. J. C., seu in natalitiis sanctorum apostolorum, atque in sancti Joannis, et in Assumptione beatæ Dei genitricis Mariæ, simulque in Dominicæ Domini nostri nativitatis diem, pariterque in solemnitate Ecclesiæ tuæ diem, verum etiam et in ordinationis tuæ natalitiorum concedimus diem, sicut a prædecessore nostro domno Gregorio hujus almæ sedis præsule factum est. In secretario vero induere tua fraternitas pallium debeat, et ita ad missarum solemniam proficisci, et nihil sibi amplius ausu temerariæ præsumptionis arrogare, ne dum in exteriori habitu inordinate aliquid arripitur, ordinate etiam, quæ facere poterant, amittantur. Cujus quoniam indumenti honor, modestia actuum vivacitate servanda est, hortamur, ut cuncta ornamenta conveniant, quatenus, auctore Deo, recte, vel ubique possis esse conspicuus. Itaque vita tua filiis tuis sit regula, in ipsa si qua fortitudo in ipsis jacta est, dirigent in ea, quod

B imitantur, aspiciant, in ipsa semper considerando proficiant, ut tuum post Deum videantur bonum, quod vixerint. Cor ergo neque prospera, quæ temporaliter blandiuntur, extollant, neque adversa deiciant, sed quidquid illud fuerit, virtute patientiæ devincatur. Nullum apud te locum, odia nullus favor indiscretos inveniat, districtum mali cognoscant, insontem apud te, culpabilem suggestio mala non faciat, nocentem gratia non excuset, remissum te delinquentibus non ostendas, ne quid ultimum non fuerit, perpetrari permittas, sis in te boni pastoris dulcedo, sit et iudicis revera districtio. Unum scilicet, quod innocenter viventes foveas, aliud, quod inquietos feriendo a pravitate compescas. Sed quoniam non nunquam præpositorum zelus, dum districtus majorum vultu debes existere, transit in crudelitatem correctio, iram iudicio refrena, et censura disciplinæ sic utere, ut et culpas ferias, et ad dilectionem personarum, quas corrigis, nunquam recedas, misericordem te, prout virtus patitur, pauperibus exhibe, oppressis defensio tua subveniat, optantibus modesta erectio contradicat, nullius faciem contra justitiam accipias, nullum quærentem justa despicias, in custodiendo æquitatem excellas, ut nec divites potentiarum aliquid apud nos extra viam suadeant, rationes audire, nec pauperes de re sua faciat humilitas desperare, quatenus, Deo miserante, talis possis existere, qualem sacra lectio præcipit dicens: « Oportet episcopum irreprehensibilem esse (1 Tim. III, 2), » sed his omnibus uti salubriter poteris, si magis magistrum charitatem habueris, quam qui secutus fuerit; aliquanto tramite non recedat. Ecce, charissime, inter multa alia, ista sunt sacerdotis Pallii, quæ, si studiose servaveris, quæque foris accepisse ostenderis, intus habetis, sancta Trinitas reverentiam vestram gratiæ tuæ protectione circumdet, atque in timoris sui via non dirigat, ut post vitæ hujus amaritudines, ad æternam simul perveniamus dulcedinem.

Scriptum per manum Joannis scriniarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in mense Februario, indictione quinta decima.

Bene valete.

Dat. iv Idus Februarii per manum Theophilacti A sacellarii sanctæ sedis apostolicæ, anno, Deo propitio, pontificatus domni Anastasii summi pontificis... et unum Scili Junioris P. P. in sacratissima sede beati Petri apostoli, indictione 15.

II.

PRIVILEGIUM PRO ECCLESIAM HAMBURGENSEM.

(Anno 912.)

[Apud Rappenberg, *Hamb. Urk.*, I, 38.]

† ANASTASIUS episcopus, servus servorum Dei, dilecto contratri Hoceno, venerabili archiepiscopo Hammaburgensis Ecclesiæ, salutem in perpetuum.

Convenit apostolico moderamini pia religione pol-
lentibus benevola compassione succurrere et pos-
centium animis alacri devotione impertiri assensum
Ex hoc enim lucri polissimum præmium apud Deum
precul dubio promeremur, dum venerabilia loca op-
portune ordinata ad meliorem fuerint per nos sta-
tum perducta. Igitur quia postulasti a nobis quatenus
archiepiscopatum Hammaburgeusem totum in inte-
grum tibi tuisque successoribus confirmarem, sicut
ut a prædecessoribus nostris Gregorio, Nicolao
hujus apostolicæ sedis decretum est, inclinati preci-
bus tuis et nos apostolica auctoritate concedimus et
confirmamus, cum omnibus generaliter atque spe-
cialiter ad eundem præfatum archiepiscopatum per-
tinentibus, scilicet omnia quæ tui antecessores suis

laboribus acquisierunt vel etiam quæ ob amorem
æternæ patriæ ibi a fidelibus Christi largita sunt vel
adhuc largiuntur. Cum illis etiam qui hoc tempore
ad Christi fidem conversi sunt, provocante et prote-
gente gratia Dei, videlicet episcopos in omnibus gen-
tibus Sueonum seu Danorum, Norvegorum, Island,
Seridevinnum, Groelandon et universarum septentrio-
nialium nationum, necnon etiam in illis partibus Scla-
vorum, quæ sunt a flumine Pene usque ad fluvium
Egidore, ita ut sub tua tuorumque successorum Ham-
maburgensis Ecclesiæ archiepiscoporum, maneat
potestate, vel quidquid a vobis, divina favente gratia,
ab errore perfidiæ, sive hominum sive locorum ad re-
ligionem Christianam acquiri potest. Pallium quoque
tibi transmittimus, et usum ejus tibi tuisque successo-
ribus perpetualiter tenendum inviolabiliterque reti-
nendum censem. Et insuper decrevimus nullum ar-
chiepiscoporum, vel Coloniensem vel alium quemli-
bet, in tua diocesi ullam sibi vindicare potestatem,
et cætera. Caput quoque tuum mitra, quod est insigne
Romanorum, permittimus insigniri. Quod si quis
huic nostræ auctoritatis privilegio contraire vel in
aliquo tentaverit illud temerari, anathemata sit; qui
vero pie observaverit, gratiam et benedictionem con-
sequatur a Domino nostro Jesu.

Data per manum Adriani, scrinariæ sanctæ Roma-
næ Ecclesiæ, in mense Januario, Indictione 8.

ANASTASII PAPÆ III EPITAPHIUM

IN BASALICA SANCTI PETRI.

(Apud Baron., *Annal.* tom. X, col. 775.)

Vatis Anastasii requiescunt membra sepulcro,
Sed numquam meritum parvula claudit humus.
Rexit apostolicam blando moderamine sedem
Tertius existens ordine pontificum.

Ad Christum pergens, peccati vincula sperat
Omnia clementer solvere posse sibi:
Undique currentes hujus ad limina templi.
Ut præstet requiem poscite corde Deum.

ORDO RERUM QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR

FULCO ARCHIEPISCOPUS RHEMENSIS.			
Notitia historica.	9		
EPISTOLÆ.	11		
Epistola prima. — Ad Stephanum V pontificem ma- ximum.	11		
Epistola II. — Ad Carolum Calvum imperatorem. De pactu cum Normannis inito.	13		
RICULFUS SUESSIONIS EPISCOPUS.			
Notitia historica.	14		
STATUTA.	15		
MANCIO CATALAUNENSIS EPISCOPUS.			
Epistola ad Fulconem Rhemensem episcopum.	23		
MARTINIANUS MONACHUS.			
Notitia historica.	24		
Martiniani prologus in libros morales.	26		
JOANNES PAPA IX.			
Notitia historica.	28		
EPISTOLÆ.	28		
Epistola prima. — Ad Heriveum archiepiscopum Rhe- mensem. — Rescriptum domini Joannis papæ ad con- sulta Herivei Rhemorum archiepiscopi de Northmannis nuper ad fidem conversis, quorum alii baptizati fue- rant, et rebaptizati, et post baptismum gentiliter vixe- rant, qualiter illis consulendum sit; ubi demum habe- tur absolutio sui suorunque.	28		
Epistola II. — Ad Stylianum episcopum Neocæsarien- sem. — Negat illi veniam quam petiverat communi- candi cum illis quos Photius ordinaverat.	29		
Epistola III. — Ad clerum et populum Lingonensem. — Agripinum episcopum iis restituit.	30		
Epistola IV. — Ad Carotum Simplicem regem Franco- rum. — Hortatur ut Argrini Lingonensis episcopi resti- tutioni faveat.	31		
Epistola V. — Hattonis Moguntini archiepiscopi ejus- que sufraganeorum ad Joannem IX papam. — De morte			
Arnulphi imper.; de Ludovico ejus filio septanni, rege Germaniæ salutato: de archiepiscopatu apud Moravos erecto.			32
Epistola VI. — Theotmari Juvavensis ecclesiæ archie- piscopi, et aliorum episcoporum, ad Joannem IX. — Que- runtur unum archiepiscopum, et episcopos tres, in Schla- vorum terris, prius Pataviensi episcopo subjectis, creatos esse.			34
CANON DE ELECTIONE PAPÆ.			38
PRÆLOCUTIO IN CONCILIO RAVENNATE.			
BENEDICTUS PAPA IV.			
Notitia historica.			40
EPISTOLÆ ET PRIVILEGIA.			40
Epistola prima. — Ad Galliarum episcopos principes, etc. — Agrinum Lingonensem episcopum in Ecclesia sue jura omnia restituit.			40
Epistola II. — Ad clerum et populum Lingonensem. Privilegium, Huoggi abbati Fuldensi concessum.			44
CHRISTOPHORUS SEDIS APOSTOLICÆ INVASOR.			
Notitia historica.			45
Diploma Christophori in confirmationem privilegiorum abbatiæ Corbetensis in diocesi Ambianensi.			46
REMIGIUS A TISSIODORENSIS.			
Notitia historica in Remigium.			48
Modum in opus subsequens.			50
OPERA PARS PRIMA. — EXEGETICA.			
COMMENTARIUS IN GENESIM.			52
CAPUT PRIMUM, 54. — CAP. II, 59. — CAP. III, 64. — CAP. IV, 68. — CAP. V, 72. — CAP. VI, 73. — CAP. VII, 76. — CAP. VIII, 77. — CAP. IX, 78. — CAP. X, 79. — CAP. XI, 81. — CAP. XII, 82. — CAP. XIII, 83. — CAP. XIV, 84. — CAP. XV, 85. — CAP. XVI, 87. — CAP. XVII, 88. — CAP. XVIII, 89. — CAP. XIX, 91. — CAP. XX, 93. — CAP. XXI, 93. — CAP. XXII, 95. — CAP. XXIII, 96. — CAP. XXIV, 97. — CAP. XXV, 100. — CAP. XXVI, 102. —			